

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: Udrag fra Fodreise

Citation: Andersen, H. C.: "Fodreise fra Holmens Canal til Østpynten af Amager i Aarene 1828 og 1829", i Andersen, H. C.: *Fodreise fra Holmens Canal til Østpynten af Amager i Aarene 1828 og 1829*, udg. af Johan de Mylius, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1986, s. 147. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-andersen06val-shoot-idm140198236159488/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Fodreise fra Holmens Canal til Østpynten af Amager i Aarene 1828 og 1829

- bog (tysk: *Der Finckennitter*), da. overs. 1703). – *Jon Præst*: folkebog (dansk 1510). – *den taalmodige Helene*: folkebog (kærlighedsroman) 1. udg. 1677. – *Markolfus: Marcolfus, det er: en lystig Samtale imellem Kong Salomon og Marcolfum* (tysk: 1485, da. 1. udg. 1699, seneste tryk før *Fodreise* 1805). – *Mester Lucidarius*: belærende folkebog i dialogform (Elucidarius = lysbringer), opr. tysk folkebog, 1. da. udg. 1510. – *Pontius Pilatus*: titlen på en folkebog, 1. da. udg. 1663. – *Riddet Rød*: person i folkebogen *Lykkens Tumlekløde* (1710). – *Tristan og Isolde*: (korr. Isolde) folkebog efter tysk ridderroman, 1. da. udg. 1792. – *Roberts von Agerkaal*: folkebog, 1. udg. 1724. – *Hertugen af Luxemborg*: folkebog, 1. da. udg. 1733. – *den uskyldige Joseph: Josephs Historie*, folkebog, da. udg. 1657. – *Doctor Faust*: tysk folkebog (ligger til grund for talrige Faust-digtninge i Tyskland, bl.a. Goethes og Lenaus), 1. da. udg. 1588. – *Keiser Octavianus*: folkebog, 1. da. udg. 1597. – *Peder med Søvneglerne*: person i folkebogen om Den skønne Magelone (seneste oplag før *Fodreise*: 1826). – *Gothe og Tieck*: der hentydes til Goethes *Faust* (se note ovf.) og til Tiecks *Keiser Octavianus* (romantisk lystspil, 1804). – *Klokker Heegaards Rømpe*: Th.V. Heegaard (1781-1831): *Rim-Pose* (1824). – *Kjøge Huskors*: bog af Joh. Brunsman om djævleri og hekseproces i Køge (1674). – *Lykkens flyvende Fane*: folkebog fra 1600-tallet: De tre Skræddere eller Lykkens flyvende Fane. – *Molboerne*: den første folkebog med molbohistorier er antagelig fra 1781; seneste udg. før *Fodreise*: 1827. – *de 7 vise Mestere*: folkebog, 1. da. udg. 1733. – *Nathan der Weise*: skuespil af den tyske dramatiker og filosof G.E. Lessing (1729-81). Tysk 1. udg. 1779, da. overs. 1799.
- 55 *mirabile dictu*: stående latinsk vending: sært at sige. – *Commentatores*: (lat.) kommentatorer (om udgivere af skrifter fra oldtiden). – *Cerberus*: i romersk mytologi en hund, der vogtede indgangen til underverdenen. – *Hugo Grotius*: hollandsk lærd og statsmand (1583-1645), blev hjulpet til flugt fra sit fængsel skjult i en bogkasse.
- 56 *Poesiens Tempel*: en sådan allegorisk fremstilling var almindelig i det 18. århs litteratur og kunst og holdt sig op i beg. af det 19. årh. Jvf. Johs. Ewalds fortælling «Lykkens Tempel» (1764) og Nicolai Abildgaards maleri inspireret heraf. – *bout-rimes*: bouts-rimés, enderim. Digte, som er gjort til opgivne rim; en udbredt selskabsleg på HCAs tid, også dyrket af ham selv. – *Leverim*: tolmiede lejlighedsvers, hvori ordet «levers» skulle forekomme i 1. linie. Improviseredes eller citeredes ofte ved bordet. Bogudgave 1689. – *trykke i dette Aar*: almindelig datering på folkebøger og skillingsvisetryk. – *Cervantes*: spansk forfatter (1547-1616), skrev bl.a. romanen *Don Quichote* (1605-15). – *Molière*: fransk komedieforfatter (1622-73), et af Holbergs forbilleder. – *Brunner*: se note til s. 19. – *du mètre poétique*: poetisk forjæntorden, frit opfundet af HCA efter den franske orden du mètre.
- 57 *Horas*: romersk digter (65-8 f.Kr.). – *Anakreon*: græsk lyriker (o. 520 f.Kr.). – *falerne-Vin*: vin fra distrikterne nord for Napoli i Italien. – *Troubadourer*: middelalderens kærlighedspoeter. – *quinkelere*: syngende smægtende. –

puttet *Bomuld i Ørene*: den borgerlige dannelseskulturs opkomst siden midten af det 18. årh. medførte en kritik af Holbergs ligefremme (man mente: anstødelige) sprog. Kritikken var navnlig ømskindet på det kvindelige læsepublikums vegne. – *den bedendes Kjæde*: Hans Jacobsen Hvalsoe: *De Bedendes aandelige Kjæde* (1700 og mange senere udg.). – *Greccourts Skrifter*: J.W. de Greccourt (1684-1743), fransk forfatter, skrev bla. satirer mod jesuitterne. – *Kotzebue, Iffland og Schröder*: se noter til s. 53. – *Jünger*: Johann Friedrich Jünger (1756-97), tysk lystspilforfatter. – *Nabob*: indisk fyrste. Almindelig betegnelse for en meget rig mand. Med dette og de følgende udtryk hentydes der til de dengang almindelige happy-endings på de populære skuespil.

- 58 *Aristomenes*: ref. til *Aristomenes og Gorgus eller Hevn og Menneskeighed*. Roman af August Lafontaine (overs. 1800). – *Dido og Don Petro*: ref. til H. Claudens roman *Mimili* (1816), jvf. note til s. 53. – *Familien von Langen*: ref. formodentlig til August Lafontaines »Familien Herman Langes« i *Familiehistorier* (da. overs. 1801). – *Præstegaarden ved Søen*: roman af August Lafontaine, da. overs. 1824-25. – *Liesli og Mimili*: ref. til Claudens roman *Mimili* (1816). – *Mariane*: person i Millers roman *Siegwart* (jvf. note til s.28). – *Cornelius Nepos og Phaedrus ... uskyldige Taarer*: romerske forfattere, der benyttedes i skolernes strenge latinundervisning. Cornelius Nepos romersk historieskriver (ca. 100-24 f.Kr.), Phaedrus romersk fabeldigter (o. 40 f.Kr.). – *Autores*: forfattere. – *Aranzo der edle Rauberhauptmann*: roman (1819) af August Leibrock (1782-1853). – *Under Landeveiene vare Snore*: noget lignende fortælles om de berygtede røvere ved Vissenbjerg på Fyn. Om dem skrev HCA »Et dramatisk Digt«, i *Ungdoms-Forsøg* (1822). – *spansk Tobak*: en slags fin snustobak. – *Gallerie ... Spiess*: jvf. note til s. 38.
- 59 *die Gespensterstunde*: (ty.) spøgelsestimen. – *den vilde Jæger*: djævelsk skikkelse i Carl Maria Webers opera *Jægerbrønden* (1821). – *de tolv sovende Jomfruer*: roman af Chr. H. Spiess (1795-96, da. overs. 1803); en spøgelsehistorie. – *den lille Peder: Den lille Peter. En Spøgelsehistorie fra det trettende Aarhundrede*. Roman af Spiess (1793, da. overs. 1796). – *Christian Wilster*: lyriker og homeroversætter (1797-1840). »Om Geniefeberens« i *Nye Hjørra* bd. I (1823), et tidsskrift udgivet af læge Carl Otto (1795-1879) i årene 1823-26. – *Nymberger Trasnit*: folkelig grafik fra Nürnberg; se endvidere note til s. 50. – *et münchhausensk Kaalblad*: Karl Friedrich Hieronymus Münchhausen, tysk baron og forfatter til *Vademecum für busige Leute* 1781 og 1783, et berlinertidsskrift. Münchhausens fantastiske skrøner blev et begreb gennem Rudolf Erich Raspes engelske udgave, der dannede grundlag for den tyske forfatter Gottfried August Bürgers (1748-94) genoversættelse til tysk (1787). Det er enten denne udgave eller den danske oversættelse (1800), HCA har kendt. I indledningen omtales det, hvordan Münchhausen vil dyrke kål på slægtens gods og mindes sin ungdoms bedrifter. – *Hakon*: se note til s. 54. – *Götz von Berlichingen*: skuespil af Goethe (1772). – *Aladdins Trylleslot*: eventyret om Aladdin fra 1001 nats eventyr. Dramatiseret af Oehlenschläger (1805). Aladdins slot bygges